

Русенско спортно дружество „Юнак” - значки и пощенски картички

Румен Кузов

The paper presents issued postcards and badges for “Younak” held in Ruse, belonging private collectors.

Key words: *Gymnastic Comnany “Younak”, Ruse, postcards and badges.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Значките и пощенските картички са безценен исторически документ за обектите, които отразяват. Значките, отсичани за дадено събитие, са изработвани предимно от бронз и са устойчиви на времето. Гравьорите, които подготвят матриците за отсичането им, обикновено са добри майстори и работят по проекти на изтъкнати художници. Т.е. значките се явяват малки пластики, отразяващи съответното събитие.

Пощенските картички документират визуално събитията, отразява се атмосферата на случващото се и участващите личности. Чрез пощенските печати се датира времето за изпращане и получаване на картичката. Черпим информация за подателя и получателя, а от текстовете и за техните взаимоотношения.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Няколко са основните предпоставки за развитието на физическата култура и спорта в Русе в края на XIX и началото на XX век. Благоприятното географско разположение на брега на р. Дунав, ж.п. линията Русе-Варна, близостта до Букурещ и др. довеждат до бурното развитие на политическия, икономически и културен живот в града. Заселването на много чужди търговци, индустриалци и банкери също спомага за създаване на потребност към физически упражнения и организирано спортно движение. Своя принос дават и швейцарските учители по гимнастика, пристигнали в България през 1893-94 година.

На 27.11.1894 г. в Русе се състои учредително събрание на “Първо българско русенско телодвижително дружество “Сокол”, на което е приет устав и временно ръководство. С оглед да не се дублира името със съществуващото ловно-стрелческо дружество “Сокол”, на 26.02.1895 г. то се преименува в “Горско пиле”. Така се наричал соколът в народните песни и предания. Към дружеството са изградени отдели по гимнастика, плуване, весларство (гребане), пързалане със ски и кънки и колоездене.

За членовете във Виена е поръчана дружествена значка. Тя е във форма на щит, с размери 40 x 28 mm, в средата на която има две елипси. Първата – с голяма и малка ос, съответно 27 и 20 mm, запълнена със зелен емайл и надпис: “-Русенско телодвижително дружество – Горско пиле-”. Втората елипса с голяма и малка ос – 22 и 15 mm, запълнена с червен емайл и изображение на летящ сокол с гимнастически гири в ноктите си и четири букви “С” в околоръст. Те символизируют девиза на дружеството – “Свободен, смел, силен, снажен”. Останалата част е запълнена с бял емайл и съдържа годината на основаването 1894. Трицветният емайл е символ на българския трибагреник. На обратната страна значката е маркирана с надпис на немски език, съдържащ името и адреса на производителя – виенската фирма “А. Беллада”. Значката е изработена от бронз, тежи 10 грама (Фиг.1).



Фиг. 1: Значка на „Русенско телодвижително дружество – „Горско пиле” ”

На 8.11.1898 г Русенското дружество се преименува в гимнастическо дружество “Юнак”.

Гимнастическите дружества в страната е обединяват през 1898г. в Съюз на българските гимнастически дружества “Юнак”. Отсича се дружествена значка от бронз. Тя има форма на равнобедрен триъгълник с височина 40 mm в страна 25 mm. В средата юнак с вдигната дясна ръка с гира, до него лъв, под тях сред орнаменти надписи – “юнакъ” и “1898”. Фонът е триколяра – бял, зелен и червен емайл. Околовръст с чер цвят “съюзъ на българ/ските гимнасти/чески дружества”. На върха – кръстосани бухалки. Тежи 10 гр. Съществува и миниатюрен вариант на значката с размери 18 mm на 12 mm. Тежи 2 гр. (фиг. 2).

Русенското дружество “Юнак” през април 1899 г. се явява домакин на юнашка среща, в която участват представители на дружествата от Габрово, Търново, Лом, София и Русе. При голям ентузиазъм са посрещнати юнаците от гражданството. Те дават гимнастически представления. За срещата е отсечена бронзова значка – кръгла с диаметър 22 mm. Лицевата страна включва: в средата – “за споменъ” (на два реда) и околовръст – “юнашка среща” (горе) и Русе 22 априль 1899 (от долу) разделени със звездички. По окръжността – зрънчест кръг. На гърба – юнак с гира в дясната ръка и знаме в лявата на фон от гимнастически уреди. Тежи 8 гр. Триколяорен носач оформен на джувка. Тираж 300 броя (Фиг:3). На 12 Декември

1899г на извънредно събрание на русенското дружество се избира за почитен член юнака Станислав Кличиан за подарените от него 300 броя значки за юнашката среща в Русе.



Фиг. 2: Значки на съюз на българските гимнастически дружества "Юнак"

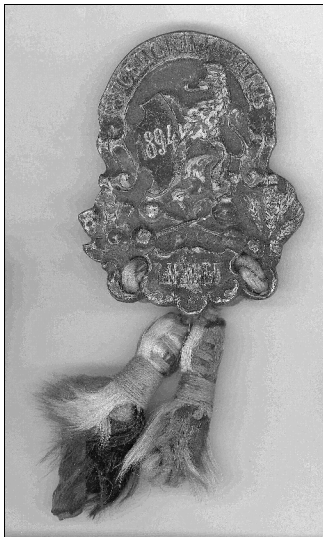


Фиг. 3: Значка за първа юнашка среща 1899г.

През 1901 г. се разделя на две дружества – "Юнак" и "Русенски юнак". Дружество "Русенски юнак" изработва за своите членове бронзова посребрена значка с размери 38 x 30 mm. Тя е с богата символика: в средата коронован лъв

държи щит с годината 1894. Над него, върху надиплена лента надпис "Русенски юнак". Под лява кръстосани гири, под тях – надпис "Здравей", вдясно – житни класове, вляво – дъбови листа. В основата – 4 отвора с диаметър 2 mm, през които преминава триколюрен шнур, завършващ с пискюл. Тежи 25 грама (Фиг. 4).

Съюзът на българските гимнастически дружества „Юнак“ е организатор на юнашки събори. Русенци са дейни участници във всички от тях (1900 год. – Варна, 1902 – Пловдив, 1904 – София) Доброто представяне и активната дейност на русенското дружество способстват за предоставяне на Русе домакинството на Четвъртия юнашки събор.



Фиг 4: Значка на "Русенски юнак"

Той се провежда на 22, 23 и 24.04.1907г. Участват 37 дружества – около 1000 участника (юнаци, юноши и юнакини) и над 800 други гости, дошли с юнашките дружества. За първи път на събори присъстват и чуждестранни гости – председателят на Чешкия соколски съюз и кмета на Браила (Румъния). По подробно за събора виж [3]. За събора е отсечена значка. Тя е от желязна ламарина с дебелина 0,5 mm и размери 32 x 35 mm. Представлява щит, върху него пет редов надпис: "Четвърти юнашки съборъ, 22 – 23 – 24 априль 1907 г. Русе", отдясно – лаврова клонка, отляво – дъбова. Тежи 4 грама (Фиг.5) [1].



Фиг 5: Значка за IV юнашки събор - Русе 1907г.

Освен със значки ръководството на дружество "Юнак" отбелязва различните събития и с отпечатване на пощенски картички. Всички са със стандартния размер 135 mm x 90 mm и включват надписите: "България" Пощенска карта" място за пощенска марка, за адреса и др. на обратната страна на пощенската карта.

Най-много картички са отпечатани за четвъртия юнашки събор през 1907 г. Сред тях се откроява цветна литография (Фиг. 6), включваща богата символика: юнак с униформа и триколовна лента през гърдите, жена с меч в дясната и лавров венец в лявата ръка, орел държащ дружествената значка, портрет на Васил Левски, гири и тежести за вдигане и др. В средата шест редов надпис "споменъ / от / IV юнашки съборъ / въ гр. Русе / 22, 23, 24 априль / +++ 1907 ++".



Фиг.6 Литографна картичка за събора



Фиг. 7: Новооткрита пощенска карта за IV юнашки събор.

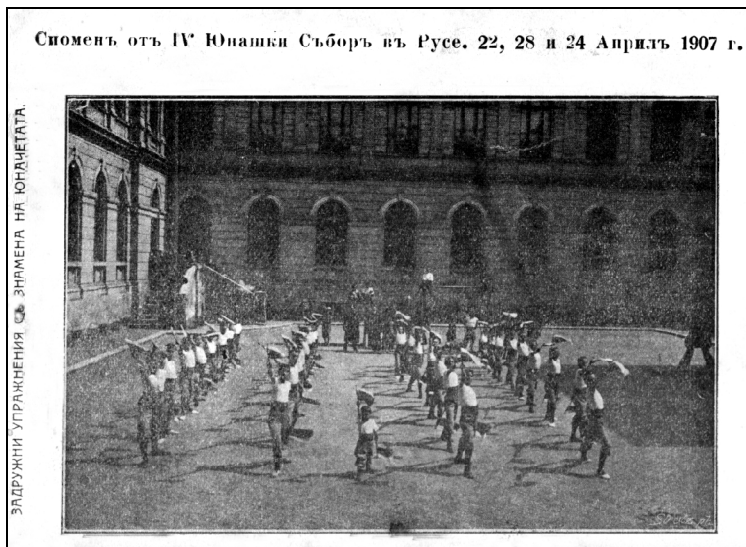
Представям на вашето внимание новооткрита литографна пощенска картичка за IV юнашки събор в Русе, която се публикува за първи път (Фиг. 7). Картичката е наситена с богата символика: юнак с трикоьорна лента през гърдите, портрет на Васил Левски, юнаци играещи гимнастически упражнения, жена символизираща България връчва лавров венец на юнак, българското знаме, арки и др. Пет редов надпис "Споменъ отъ/ IV юнашки съборъ / въ гр. Русе / 22, 23, 24, априлъ / 1907".

Художествената връзка между двете картички предполага, че са от един художник.

Две пощенски карти са отпечатани за посрещането на юнаците на гарата. Едната е разположена вертикално и има два фотоса – пристигащия влак и спрялата композиция на перона. Втората е запечатала възторга на посрещачите на перона и строя на слезлите вече юнаци [2, 3].

Друга пощенска карта представя тържествен марш на юнаците по улица "Александровска" на централния площад. Началото на колоната от юнаци е при сладкарница "Тетевен", а края до банка "Гирдап". Всички са с униформи и включват юначета, юнакини и юнаци. Издател А. К. Чилингириян. За подробности за събора и изображенията на пощенските карти виж [3].

За събора е отпечатана и карта "задружни упражнения съ знамена на юначетата" – гимнастически упражнения от юначета в двора на мъжката гимназия (Фиг.8).



Фиг. 8: Пощенска карта заснела двора на мъжката гимназия.

През 1907г. организацията „Юнак“ е имала 41 съюзни дружества с около 3500 члена и около 4000 юноши. Провеждането на Четвъртия юнашки събор в Русе в административно отношение било отлично. „В техническо отношение, особено общите съборни упражнения, съборът е бил по-слаб от предходните три. Духът на участниците е бил на своята висота и всички са се чувствали горди в съзнанието, че организацията представлява високи и чисто национални цели, за постигането на които се работи неотклонно“.[4]

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представените значки и пощенски картички са частно притежание на русенски колекционери. Изваждането им от личните сбирки и представянето им в публичното пространство предоставя възможност на изследователите и всички лица, проявяващи интерес към миналото на Русе и на спортното движение в България да ги използват.

Настоящият доклад е подготвен със съдействието на Студентски съвет при Русенски университет.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Алманах за история на Русе, Том 2, с.455-458
- [2] Кузов Р. „Събитията“, книжка 5 от поредицата “Русе на старите пощенски картички”, Русе, 2001, с. 28-30
- [3] Кузов Р. СНС’09 при Русенски университет, с.139-144
- [4] Юбилеен сборник. София, 1938, с 175

За контакти:

инж. Румен Димитров Кузов, спец.“Маркетинг”, ФБМ, Русенски университет „Ангел Кънчев”, тел: 082/830 765, e-mail: rkouзов@ecs.ru.acad.bg

Докладът е рецензиран.